

A Habsburg Birodalom és Magyarország a XIX. század elején III.

Magyarországon a törvényhozó hatalom a magyar országgyűlés és az uralkodó kezében van az állam a klasszikus rendi monarchia szabályai szerint működik, az ország tulajdonképpen a késő rendiség korszakát éli. Ez a rendszer azonban különbözik a nyugat-európai rendiségtől, hisz nincs igazi polgárság, ezért sokan nem is tekintik valódi rendi államnak. A modern szakmunkák már nem alkalmazzák a XIX. századi Magyarországra a feudalizmus megjelölést, inkább a késő rendiség jellemző. A magyar országgyűlés jogköre a hadianyagok, illetve az új kontingensek és hadiadók megszavazása, amely egyben alkupozíciót is biztosít, hisz a meg nem szavazott adókat csak katonai úton lehetne behajtani, ami viszont háborús helyzetben szinte kivitelezhetetlen. A magyar országgyűlés kéttáblás, a felsőtáblán - melynek élén a nádor elnököl - kapnak helyet - rang (nem egyenlő a vagyonnal, ld. Széchenyi és Wesselényi esetét) és hivatal alapján - az első és második rend képviselői, azaz a római katolikus felsőpapság, a zászlósúrok, ill. a hercegek, grófok és bárók (barones). A második rend (barones) tagjai személy szerinti meghívót kapnak az országgyűlésre, de mivel gyakran előfordul, hogy nem tudnak megjelenni, ezért nemritkán megbízottat küldenek maguk helyett (nemritkán többen ugyanazt a személyt bízzák meg), így került pl. az országgyűlésen a felsőtábla soraiba a köznemesi származású Kossuth Lajos is. Az alsótáblán a szintén zászlósúri rangban álló személylők (personalis) elnököl, az első rendet a római katolikus egyház kanonokjai képviselik, s itt vesznek részt az 52 nemesi vármegye, ill. a négy szabad kerület képviselői is (52+4=56 szavazat). A megyék két küldöttet küldenek, s szavazatuk csak akkor számít egy szavazatnak, ha a két küldött azonosan szavaz (az ellentétes szavazatok kioltják egymást). Ugyancsak az alsótáblán található a nemesség (a harmadik rend) illetve a városok képviselőit (negyedik rend) is, noha a városi patríciusokból kikerülő városi képviselők és a polgárság közé nem tehetünk egyenlőségjelet. Az 51 királyi város bármennyi küldöttet delegálhat az országgyűlésre, de a delegált küldöttek szavazatai - a küldöttek számától függetlenül - egyetlen szavazatnak minősülnek. Az országgyűlés az uralkodó összehívására ül össze, adott célra (pl. újoncok, illetve adók megszavazása, királyválasztás), adott helyre (általában Pozsony, ami - bár a híráramlás sebessége miatt indokolt - már önmagában is sérelmes a magyarokra nézve, hiszen a törvények szerint az országgyűlésnek Budán vagy Pesten kellene összeülnie). Miután a rendek összegyűltek Pozsonyban, az uralkodó vagy képviselője megnyitja az országgyűlést. Elsőként az alsótábla ül össze, s a királyi leirat követeléseinek teljesítésével szemben feltételeket fogalmaznak meg (rendi sérelmi politika), ami viszont soha nem vezet reformokhoz. A alsótábla átiratot készít a főrendi táblának, amely azt elfogadja vagy nem fogadja el (utóbbi esetben újratárgyalásra visszaküldi az alsótáblának). Az átiratot elfogadása után már feliratként viszik az uralkodó elé, aki azt elfogadja vagy nem fogadja el (utóbbi esetben visszakerül az országgyűlés elé). Az uralkodó általi elfogadást törvényi kodifikáció, majd az országgyűlés berekesztése, illetve a törvény(ek) uralkodó általi szentesítése, majd a vármegyénkénti kihirdetése zárja le. A törvény(ek)e)t a vármegyei követek olvassák fel a megyegyűlésen, s ettől kezdve lép hatályba. A törvény(ek)e)t kötelező kihirdetni! Ez a rendszer bonyolult, és nagy diplomáciai érzéket igényel. II. József halála után már megfogalmazódik az átalakításának igénye is, melyre törvényes keretek között csak mindhárom szereplő (alsótábla, felsőtábla, uralkodó) egyetértése esetén van lehetőség. 1848-ban még nem gondolnak forradalomra, hisz szemük előtt lebegnek az 1789-es francia forradalom eseményei, s inkább azt próbálják bizonyítani, hogy a reformokhoz Bécsnek is érdeke fűződik, s egyáltalán nem szeparatista törekvésről van szó. A törvények 1848-as szentesítésére azonban csak az európai forradalmi események veszik rá az uralkodót, s az európai forradalmak leverése után - kényszerre hivatkozva - nem is akarja elismerni azokat. A tényleges reformok törvényi háttere végül az 1850-es, ill. 1860-as évek katonai kudarcait követően, az 1867-es kiegyezéssel teremtődik meg.

Ajánlott irodalom:

Gergely András (szerk.): Magyarország története a 19. században. Osiris Kiadó, Bp., 2005.